

ANDERS HULTIN:

När bruk blir missbruk

Nykterhetsivrare gör sällan någon skillnad på bruk och missbruk. De menar att ur det ena föds det andra – ur bruket kommer begäret och därmed missbruket – och det är naturligtvis rätt; Missbruket hade aldrig varit möjligt utan bruket. Och så är det nog med makten också.

Även om avsikten aldrig varit att makten ska missbrukas så föder den makt som staten samlat i sina händer missbruk. De senaste åren har väljarna tvingats åskåda hur den ena politikern efter den andra beslagits med att på olika sätt missbruka det förtroende som getts dem. Semesterresor, specialchartrade jetplan, kontokortsfiffel, lyxmiddagar och privata inköp på skattebetalarnas bekostnad har gett misstroendet mot politiker en extra skjuts.

Ingen har på ett seriöst sätt försökt klarlägga orsakerna till de politiska affärerna och maktmissbruket. Och det

finns nog många trådar att nysta i.

Men man kommer inte undan det faktum att affärerna och kontokortsmissbruket utförts av socialdemokratiska politiker i en utsträckning som vida överstiger såväl deras storlek som parti som deras tid vid makten. Det innebär inte att borgerliga politiker går fria från kritik och att inte samma tvivelaktiga beteende kan finnas inom andra partier. Men "affärerna" har i nio fall av tio varit socialdemokratiska.

Mylla för missbruk

Det antyder att det kan finnas politiska och ideologiska förklaringar till maktmissbruket. Att det inom socialdemokraterna har frodats en syn på makten och demokratin som i ytterlighetsfallen tar sig uttryck i missbruk av makt och skattepengar av den typ som motala- och gävlepolitikerna gjort sig skyldiga till.

Man kan invända mot detta och säga att missbruket rör enskilda fall, att de är undantag från regeln. Men

är det så? Visar inte en sammantagen bedömning över tiden att det tvärtom finns ett mönster i händelserna? Att snart sagt varje kommun har sina "affärer" och "avslöjanden", förvisso inte av samma dignitet och omfattning som de i Motala och Gävle, men ändå?

Mycket talar därför för att kontokortsfifflet och maktmissbruket är ytterligheter i en politisk kultur där synen på makt och demokrati har urartat.

Socialdemokratin var en gång en oppositionell rörelse som stred mot orättvisor och förtryck och som betraktade själva makten som den äkta ondskan. Sådan är inte socialdemokratin längre. De är själva makten och de identifierar sig själva med makten.

När statsminister Persson slog till reträtt och gav vika för kravet på en sänkning av fastighetsskatten visade han inte enbart vilken flexibel ledare han är. Han visade också att hans främsta och allt överskuggande mål är

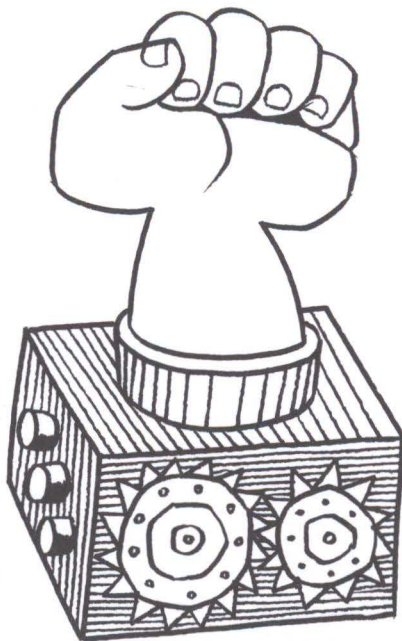
makten. Men inte för att av tro och djup övertygelse använda den till att minska villaägarnas skattebörd. Nej, han vill ha makten och han vill ha den så villkorslöst som möjligt. Och han inser att kan man inte vinna slaget av egen kraft får man vrida vapnet ur händerna på motståndarna.

Makten alltid mål

Bertrand Russell, en av 1900-talets stora ideologer, menade att för kollektivisterna så är alltid makten ett mål. Inte bara därför att de vill organisera samhällslivet efter en bestämd plan. Maktbegäret handlar ännu mer om att kollektivisterna måste skapa makt för att nå sina syften – makt över människor utövad av andra människor – och att deras framgång beror på i vilken grad de uppnår en sådan makt.

Men den förklaringen känns en smula överarbetad för att gälla de svenska socialdemokraterna. Förvisso är de kollektivisterna i någon mening i betydelsen att de tror på kollektiva lösningar och en stark stat. Men ännu mer är de, som Fredrik Erixon påpekar i det här numret av tidskriften, pragmatiker utan vare sig teorier eller tydliga ideologiska uppfattningar.

Hans påstående saknar inte grund. Det finns åtskilliga närliggande exempel på hur socialdemokraterna handlat i strid med, vad man uppgett varit, sin egen övertygelse. Sänkningen av fastighetsskatten, reträtten om en vårdgaranti, sänkningen av nivåerna i a-kassan, den plötsliga omsvängningen i frågan om svenskt

medlemskap i EU är några exempel.

Minns också valrörelsen 1994 då socialdemokraterna gick till val på och krävde av väljarna ett "öppet mandat".

Pragmatisk populism

Socialdemokraterna ser sig historiskt som de enda verkliga företrädarna för det genuina folket och ur denna folkliga förankring, ansåg man, växte legitimiteten. Sedan spelade det inte så stor roll vad makten användes till.

Om den beskrivningen var riktig kan vara osagt. Men den folkliga förankringen med en tredjedel av väljarna bakom sig, är hur som helst ett minne blott.

En sorts pragmatisk populism ska hjälpa partiet att bli kvar vid makten även efter det här valet. "Vård, skola och omsorg" upprepas likt ett mantra men utan att några egentliga besked

redovisas om hur kvaliteten ska förbättras. Stora framtidsfrågor, som t ex Sveriges deltagande i valutaunionen, tar man helt enkelt inte ställning till utan hänvisar till framtida partikongresser. I övrigt och till största delen försöker man skrämja väljarna med högerspöket.

Bristen på politik, på innehåll och egna övertygelser och på visioner om framtiden inom socialdemokratin utgör en fara för demokratin. Den föder en kultur som inte längre bärs upp av idealism utan som alltmer kommer att handla om att till varje pris bevara makten och sina egna positioner och uppdrag. Och när bruket av makt inte längre sker av någon särskild anledning ligger missbruket nära till hands, i synnerhet som missbruket alltid, som bekant, föregås av långvarigt bruk.